

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องคนเก็บขยะในชุมชนเมืองเชียงใหม่ โดยเน้นศึกษาคนเก็บขยะในชุมชนเซ็นทรัลซึ่งในขณะที่กำลังดำเนินการวิจัยได้รื้อย้ายชุมชนไปอยู่ที่อื่น และชุมชนคลองเงิน 1 ที่อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นหลัก มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาสภาพความยากจนและสาเหตุของความยากจน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดสวัสดิการ ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนเก็บขยะในชุมชนเมืองเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการศึกษาจากการสังเกต และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในบางกิจกรรม ใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการร่วมกับศึกษาจากเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและนักพัฒนา ผลจากการศึกษาพบว่า คนเก็บขยะดำรงชีวิตและเลี้ยงดูครอบครัวด้วยการเก็บขยะขาย เป็นรายได้เพียงทางเดียวของครอบครัว ซึ่งรายได้ไม่แน่นอน และไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย การเก็บอาหารจากขยะมารับประทานหรือจากที่ผู้อื่นนำมา รวมทั้งเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การได้รับความอนุเคราะห์เมื่อเจ็บป่วยจากโรงพยาบาล ทำให้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ลดลงไป ปัญหาที่สำคัญที่สุดของคนเก็บขยะคือปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย เพราะอาศัยอยู่บนที่ดินบุกรุก และปัญหาสุขภาพ อันตรายอันเนื่องมาจากการดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมและสภาพการทำงานที่มีความเสี่ยง แต่ไม่สามารถเปลี่ยนไปสู่อาชีพอื่นหรือพัฒนาอาชีพได้ เพราะการขาดแคลนความคิด คนเก็บขยะเป็นผู้ที่มีอายุมาก ได้รับการศึกษาน้อย และอพยพมาจากภูมิลำเนาต่าง ๆ ไม่มีอำนาจในการต่อรอง ไม่มีทะเบียนบ้าน ไม่มีบัตรประชาชนทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงรัฐ ไม่มีสิทธิออกเสียงในการเลือกตั้ง รัฐปล่อยให้เขาเผชิญชีวิตตามลำพังโดยไม่จัดสวัสดิการและหลักประกันที่เหมาะสม สภาพความยากจน กิน อยู่และทำงานกับกองขยะทำให้สังคมบางส่วนไม่ให้คุณค่า คนเก็บขยะจึงไม่เห็นคุณค่าของตนเอง มีชีวิตอยู่อย่างไร้อนาคต ขาดความหวัง จึงเป็นผู้ที่ขาดแคลนโอกาส ยากจนทางการศึกษา ขาดแคลนทางความคิด และยากจนทางการเมือง

แนวทางในการจัดสวัสดิการจึงควรจัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการประกอบอาชีพสำรวจประชากรทำทะเบียนคนเก็บขยะเป็นอาชีพ และพิจารณาออกทะเบียนบ้านและบัตรประชาชนเพื่อให้ได้มีโอกาสทางการเมืองและเข้าถึงนโยบาย สวัสดิการของรัฐ รวมทั้งให้ความรู้และอบรมเพื่อให้รู้จักหลีกเลี่ยงความเสี่ยงต่ออันตรายต่าง ๆ ที่เกิดจากการประกอบอาชีพและการพัฒนาอาชีพ การสร้างความเข้าใจต่อสังคมที่มีต่อคนเก็บขยะ รณรงค์ให้เห็นประโยชน์ในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง เนื่องจากมีวัฏจักรความยากจนที่มาจากปัญหาพื้นฐานคือ การล่มสลายของครอบครัว ความยากจนทางวัฒนธรรมจึงจึงให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ติดตามมา ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนจึงต้องแก้ไขในทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน ด้วยการให้การศึกษามองเห็นคุณค่าของตนเอง รู้จักการวางแผนในการดำเนินชีวิต รู้จักการรวมกลุ่มกันในการแก้ปัญหา และสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต